

Könyvtáraink sorsa

A hazai könyvtárügy teljes problematikája még sohasem tárult föl olyan sokrétűen, mint a könyvtárosok III. országos konferenciáján, mely 15 év eredményeit és a jelen gondjait fölmérve azt is megbizonyította, hogy korunkban a könyvtár egészen más, új és sokkal fontosabb intézmény lett, mint amilyen valaha is volt.

Jelenleg a felnőtt lakosság 20–25 százaléka tagja valamelyik könyvtárnak; a könyv „termelőszekő”, a könyvtár pedig a társadalom élettevékenységének nélkülözhetetlen része, mely nélkül sem a termelőmunka, sem az oktatás nem járhat eredménnyel.

„Dinamikus intézményrendszer” és „művelődési alapintézmény”: mit jelent ez a két, a konferencián gyakran hallott kifejezés? Az első a könyvtárak egységét és összetartozását hirdeti, mivel ma már nem válhat mereven szét a tudományos és közművelődési könyvtárak útja; mindkettőnek jut mindkét szerepkörből. A könyvtárközi kölcsönzés, a jól szervezett hálózati munka és az összehangolt tájékoztató tevékenység teszi mozgékonyvá az egész intézményrendszert és segíti ahhoz, hogy betöltse a „művelődési alapintézmény” szerepét. Ez utóbbivá azért lett a könyvtár, mert az ismeretek mai bőségé-

ben az iskola nem boldogul már a hagyományos módszerekkel: kénytelen ránevelni a diákot az önálló búvárkodásra, amely későbbi fejlődésének is alapja lesz. Ezen kívül az iskola nem adhat többé lezárt tudást. A „holtig való tanulás” ma minden pályán kötelező, a könyvtár szolgáltatásai nélkül pedig a legbuzgóbb könyvgyűjtő sem képezheti magát alaposan.

A könyvtárak azonban csak megfelelő fejlesztés esetén tölthetik be megnövekedett társadalmi szerepüket.

Az elmúlt 15 év valóban nagy fejlődést hozott. Hazánkban ma 11 000 könyvtár működik, állományuk meghaladja az 50 milliót, a forgalom pedig évi átlagban a 60 milliót, az olvasókat 4028 főfoglalozású és csaknem 20 ezer tiszteletdíjas könyvtáros látja el. Számos vidéki városban épült korszerű új könyvtár-épület, s vált hivatásának megfelelően kultúrcentrummá.

Am a kezdeti lendület az utóbbi években megtorpant. Stagnálás, sőt visszafejlődés kezdődött, s éppen akkor, amikor a társadalmi igény már erősen megnyilvánul. Vajon miért? Az élet furcsa kölcsönhatásainak játéka folytán azonos töről fakad a szükséglet is, a sorvadás is.

Az új gazdasági mechanizmusban a nagyobb tudás több

hasznot hoz — ám a fönntartó szervek nehezebben áldoznak a jövedelmet közvetlenül nem növelő intézményre. A tanácsi könyvtáraknál 1964 óta 25 százalékkal csökkent a vásárlási keret, pedig időközben kb. 12 százalékkal emelkedett a könyvek ára! Ilyen körülmények között sokkal kevesebb új könyv kerülhetett a könyvtári polcokra, s ez a tény máris érezteti hatását az olvasók fogyatkozásában.

Az országos statisztikák mögött persze erősen eltérő helyi különbségek húzódnak meg. A könyvtárügy sok esetben szubjektív alapokra helyeztetett, amikor is a fönntartók személyes belátásán, műveltségén és könyvszereteten múlik, hogy a könyvtár miként részesül az anyagi javakban. Utóbbiak hiánya hozza nehéz helyzetbe a könyvtárosokat is. Jövedelmük köztudomásúan alacsony. Következésképp nagy a fluktuáció, és rendszerint a legképzettebbek távoznak, mert ők találnak könnyen jobban fizetett munkát.

A könyvtáros pályát női hivatásként ismeri a közvélemény s a könyvtárlátogatók serege, azt azonban alig hihetnék, hogy a nők fizetése az azonos beosztású férfiaké mögött itt is kb. 20 százalékkal lemarad!

A községekben túlnyomórészt tiszteletdíjas könyvtárosok működnek, s 100–120 Ft-os havi juttatás még jelképes honoráriumnak is kevés. Ezért aztán alig akad pedagógus munkavállaló, — holott ez volna kívánatos —; szerencsés esetben elvégzi a havi 24–30 órai munkát egy-egy megszállott könyvbarát; sokszor azonban be kell érni szerény igényű falusi háziasszonyokkal, akiktől pontos adminisztráción kívül aligha követhet többet bárki is.

Sok részletkérdést vitatott meg még a konferencia. De a gondok fővonulata itt húzódik, ebben az ellentétben: a társadalom számára a könyvtár fontos, mint az életető levegő, ugyanakkor a gondoskodás fogyatkozik. Ideje volt hát mindezt őszintén feltárni és tudatosítani, a megfelelő döntések érdekében!